

'Krankzinnig' of 'heel goed'? Tweede Kamer buigt zich over megapensioenhervorming

Puck SieMartine Wolzak

Met de steun van coalitiepartijen VVD, D66, CDA en ChristenUnie kan de uitvoering van het pensioenakkoord rekenen op een Kamermeerderheid. Dat neemt niet weg dat de voorgenomen megaoperatie nog grote onzekerheden kent.

Pensioenminister Carola Schouten. Foto: Jeffrey Groeneweg/ANP

In het kort

- De Tweede Kamer debatteert woensdag in de grote zaal over de nieuwe pensioenwet.
- Op cruciale punten in de wet zijn de onzekerheden nog altijd groot.
- Er is discussie over de herverdeling van het pensioenvermogen en de gaten in de pensioenopbouw van 45-plussers.
- Ook zijn er juridische en uitvoeringstechnische struikelblokken.

Ondanks fel verzet van een deel van de oppositie is het woensdag zover. Na meerdere keren vertraging en uitstel debatteert de Tweede Kamer in de plenaire zaal over de nieuwe pensioenwet.

Drie jaar nadat kabinet en polder het pensioenakkoord sloten, vindt de politieke weging plaats van de grootste hervorming van het Nederlandse pensioenstelsel, goed voor zo'n €1500 mrd en miljoenen pensioenen.

SP-Kamerlid Bart van Kent vindt het 'krankzinnig' om het wetsvoorstel te gaan behandelen, Kamerlid Liane den Haan, voormalig 50Plus, vreest dat de coalitie de pensioenhervorming 'er doorheen gaat jassen'. PVV'er Léon de Jong greep dinsdag een nieuwe brandbrief van economen en voormalig bestuurders uit de financiële sector tegen de pensioenhervorming aan om te eisen dat het debat van de Kameragenda moest. Tevergeefs.

Toekomstbestendiger

Aan de plannen waarover de Kamer woensdag debatteert gingen ruim tien jaar discussie, het pensioenakkoord uit 2019, een uitwerking op hoofdlijnen in 2020 en talloze studies van toezichhouders en wetenschappers vooraf. Het wetsvoorstel zelf ligt er al zeven maanden, er zijn drie dagen hoorzittingen in de Tweede Kamer gehouden, twee schriftelijke vragenrondes met circa 1400 vragen van Kamerleden en de afgelopen twee maanden meer dan veertig uur wetgevingsoverleg. 'We hebben er echt al heel lang over gesproken', vindt D66-Kamerlid Marijke van Beukering. 'Ik denk dat het heel goed is om het wetsvoorstel nu plenair te gaan behandelen.'

De nieuwe pensioenwet zou het Nederlandse pensioenstelsel toekomstbestendiger moeten maken. Met gemiddeld hogere pensioenen, maar ook pensioenuitkeringen die vaker dan nu schommelen. En door het afschaffen van de doorsneesystematiek, waarbij jongere werknemers nu meebetalen aan de pensioenopbouw van oudere collega's, zou het stelsel beter passen bij een arbeidsmarkt waarin mensen niet meer levenslang dezelfde werkgever hebben.

Slapeloze nachten

Maar op cruciale punten, overigens al jaren dezelfde, is de onzekerheid over de uitwerking van de plannen (nog) niet weggenomen: de verdeling van het pensioenvermogen (invaren in jargon), compensatie voor het afschaffen van de doorsneesystematiek, juridische risico's en de kans op ongelukken bij de uitvoering. Volgens de een omdat onzekerheid nu eenmaal bij pensioenen hoort, volgens de ander omdat de voorbereiding tekortschiet.

Vooraf het invaren bezorgt Kamerleden 'slapeloze nachten', zowel bij de oppositie als in de coalitie. Nu zit het pensioenvermogen van werkenden en gepensioneerden, circa €1500 mrd, per pensioenfonds nog in één grote pot. Een pensioenfonds dat overgaat naar het nieuwe stelsel moet het opgebouwde vermogen verdelen in persoonlijke potjes. Dan rijst de vraag: wie heeft recht op wat? En verdelen kan maar één keer.

Blackboxgevoel

Daar zijn twee rekenmethodes voor bedacht. Bij de ene krijgt iedereen in grote lijnen het bedrag mee dat het pensioenfonds voor hem of haar in de boeken heeft staan op het moment van invaren. Wel is er ruimte om maximaal 5% van het vermogen te herverdelen, bijvoorbeeld wanneer er anders kortingen dreigen op de uitkeringen van gepensioneerden. Na discussie met de Kamer geeft pensioenminister Carola Schouten (ChristenUnie) de voorkeur aan deze 'standaardmethode', waar de meeste pensioenfondsen waarschijnlijk voor kiezen.

De zogeheten VBA-methode is complexer. Die probeert te berekenen wat een pensioenregeling waard zou zijn op de beurs. Een methode die 'slechts een handvol actuarissen begrijpt' en velen een blackboxgevoel geeft. Partijloos Kamerlid Pieter Omtzigt kwam met cijfers waaruit bleek dat

sommige jongeren in deze methode slechts de helft meekrijgen van het vermogen dat het pensioenfonds nu voor hen aanhoudt. Daarop heeft Schouten het wetsvoorstel aangescherpt: als een pensioenfonds nauwelijks een buffer of zelfs een tekort heeft, krijgt iedereen alsnog ten minste 95% mee van het vermogen dat nu voor hen gereserveerd staat.

Commissie Parameters

Maar de discussie over de methodes voedt de onzekerheid over de uitkomsten van de hervorming. Met name vanuit gepensioneerden wordt bedreigd met rechtszaken tegen 'onteigening' van hun pensioenrechten. Daar komt bovenop dat de Commissie Parameters, die scenario's moet aanleveren waarmee de pensioenen kunnen worden berekend, nog niet klaar is met haar werk. Omtzigt wil eerst die scenario's zien, en dan pas stemmen. 'We moeten nog weten wat de verdeelsleutel is.' Een motie om stemming over de wet uit te stellen tot na het advies haalde het dinsdag niet. Maar bijvoorbeeld GroenLinks wil ook graag eerst het advies zien. En die partij of de PvdA is nodig voor een meerderheid in de Eerste Kamer.

En dan is er nog de stijging van de rente en de inflatie. Toen de polder het pensioenakkoord uitdacht, waren de dekkingsgraden van pensioenfondsen, de rente en de inflatie laag. De discussie ging over het vermijden van kortingen. Het afgelopen jaar zijn de rente, de inflatie en de dekkingsgraden echter omhoog geschoten. Gepensioneerden willen nu compensatie voor gemiste pensioenverhogingen van de afgelopen jaren en volledige inflatiecompensatie (indexatie) voor komend jaar.

Dat zou zomaar kunnen botsen met de compensatie die nodig is voor 45-plussers door het afschaffen van de doorsneesystematiek. Die slaat een gat in hun pensioenopbouw. Hoe dat gat van naar schatting €60 mrd tot €100 mrd wordt gevuld, moet de komende twee jaar nog uitonderhandeld door werkgevers en vakbonden (of ondernemingsgraden). Het kan uit het vermogen komen van pensioenfondsen, of uit rendementen. De rekening zou ook bij werkgevers terecht kunnen komen. Maar een keiharde toezegging dat alles wordt gecompenseerd, staat niet in de wet. Een motie van de SP dat werknemers én gepensioneerden er niet op achteruit mogen gaan door het afschaffen van de doorsneesystematiek, werd dinsdag weggestemd in de Tweede Kamer.

En dan zijn er nog de uitvoeringsrisico's. Om alle oude pensioenaanspraken om te zetten in nieuwe pensioenregelingen, moeten de administratie helemaal op orde zijn en de IT-systemen zijn vernieuwd. Daar is maar beperkt de tijd voor. Fondsen die willen invaren kunnen dat alleen doen voor 2027.

Open brief: schrap nieuwe pensioenwet

Zo'n veertig economen en voormalige bestuurders uit de financiële sector, van pensioenfondsen, banken en toezichthouders, pleitten maandag om af te zien van de nieuwe pensioenwet. De uitvoeringsproblemen zouden worden onderschat en de risico's van invaren zijn volgens hen te groot.

In plaats daarvan zou de politiek moeten kiezen voor een 'stabiele rekenrente', schrijft de groep, onder wie oud-directeur van pensioenuitvoerder APG Dick Sluimers, aan de Tweede Kamer.

Een vergelijkbare brief, opgesteld door dezelfde initiatiefnemers verscheen drie jaar geleden. Opvallend is het aantal CDA-prominenten dat de brief heeft ondertekend: onder meer oud partijleider Eelco Brinkman, oud-minister Cees Veerman en voormalig SER-voorzitter Herman Wijffels.

Uiteindelijk staat er 'niets nieuws' in deze brief, reageert Ger Jaarsma, voorzitter van de Pensioenfederatie. 'Deze argumenten zijn al eens langsgekomen. Inmiddels zijn we drie stappen verder en hebben we middels het pensioenakkoord voor het nieuwe stelsel gekozen.'

Een vaste rekenrente lost volgens Jaarsma belangrijke kwesties niet op. Zoals de buffereisen aan pensioenfondsen, waardoor de beleggingswinsten minder snel worden uitgekeerd, en de doorsneesystematiek. Die pakt ongunstig uit voor werkenden die in het tweede deel van hun loopbaan geen werknemer meer zijn.